

Kryptosporidios

Orsakas av:

Parasiten *Cryptosporidium parvum*. Parasitens infektiiva former kallas för oocyster. Oocyster är tåliga mot olika miljö- och klimatförhållanden och överlever längre tider även utanför värden.

Prevalens:

Vanlig orsak till diarré hos 1 – 2 veckor gamla kalvar i Finland och annanstans i världen. Orsakar diarré även hos grisar, lamm mm.

Zoonotisk, dvs smittar även människor och man rapporterar i Finland vanligen 20 – 30 fall per år. En epidemi utbröt i Sydösterbotten 2016, då 29 människor blev smittade.

Smittvägar:

Oocyster utsöndras i stora mängder i insjuknade djurs avföring från en dag till en vecka från smittan. Framför allt anses under 2 veckor gamla kalvar vara viktiga i spridningen av smittan. Redan en liten infektiös dos räcker för att orsaka sjukdom, om oocyster hamnar i munnen på andra kalvarna. Kryptosporidios kan smitta via nappämbar eller andra föremål som blivit nersmutsade av avföring, eller om kalven äter foder eller dricker vatten kontaminerat med oocyster. Från en gård till en annan kan smittan överföras i avföring som fastnat i tex gemensamma gödselspridningsmaskiner eller fodermaskinernas däck.

En människa blir smittad av att ha varit i kontakt med en insjuknad kalv eller via livsmedel eller föremål som är kontaminerade med avföring. Smittan sker feko-oralt, alltså då rester av avföring hamnar i munnen.

Risikfaktorer:

Blandande av kalver från grupper i olika åldrar, dålig hygien hos skötare eller dålig rengöring av utrustning och utrymmen, kalvar som fått för lite råmjölk.

Inkubationstid: 2-7 dagar

Sjukdom:

Kryptosporidierna skadar och förstör tunntarmens slemhinna, vilket försämrar intaget av näringsämnen och utsätter djuret för ytterligare smittor med t ex rotavirus, coronavirus eller bakterier.

Symptom:

En vattnig, illaluktande, gulaktig och riklig diarré hos 1 – 2 veckor gamla kalvar, vilket leder till dålig matlust och uttorkning. Oftast begränsas diarrén självmant inom en vecka, men en samtidig infektion med andra patogener förvärrar symptomen. Det är sällsynt men möjligt att djuren skulle dö i sjukdomen. Över fem veckor gamla kalvar insjuknar endast i undantagsfall.

Hos människor orsakar *C. parvum* en liknande, vattnig diarré och kan även leda till spysjuka med illamående och magont. Inkubationstiden (tiden från smittan till symptomen) är ca en vecka beroende på dosen av oocyster. Om man besöker läkare för diarrén och misstänker man att man kan ha fått *Cryptosporidium*-smitta, bör man nämna det separat eftersom man i Finland inte rutinmässigt undersöker kryptosporider från avföringsprov.

Behandling:

Uderstödjande vård med vätskeersättning (t ex 1 l vatten, 1 msk honung, 1 tsk salt och 1 krm bikarbonat) och tillräckligt med foder/mjölk. Mot kryptosporidios finns det inte någon effektiv medicinering, men halofuginollaktat (receptbelagda Halocur eller motsvarande) kan minska utsöndringen av oocyster och sänker risken för att andra kalvar blir smittade. Halofuginollaktat kan efter veterinärens övervägan användas som stödinsats tillsammans med andra saneringsåtgärder.

Diagnos:

Specialfärgning på avföringsprover av sjuka kalvar.

Bekämpning:

Det är viktigt att isolera sjuka kalvar som utsöndrar oocyster.

Noggrann hygien: handtvätt mellan djuren, tvätt av nappämbar mm och en grundlig tvätt av boxarna mellan kalvarna och kalvgrupperna hindrar att smittan sprids via omgivningen. Oocyster kan överleva månader i fuktiga, svala förhållanden, men förstörs av värme, torka och delvis av direkt solljus. Desinfektionsmedel, som är effektiva att använda mot kryptosporider, är giftiga för djuren och bör användas endast i tomma bås.

Båsens rengörning börjar med en predesinfektering med något desinfektionsmedel, som innehåller fenol: t ex fenol-klorkresol-baserade Neopredisan (3 % lösning) eller fenol, glutaraldehyder och kvaternära ammoniumföreningar innehållande Kilcox extra (3 % lösning).

Utan predesinfektion finns det en risk att smittan sprids med trycktvättsången. Efter predesinfektionen tvättar man utrymmena med hett (> 60 °C) vatten. Då båsen torkat ordentligt desinfekteras de på nytt. Desinfektionsmedlet får en längre verkningstid och bättre inverkan om det sprids med en skummare.

Tilläggsinformation:

Livsmedelssäkerhetsverket:

[Cryptosporidium parvum i matförgiftningar](#)

[Cryptosporidium parvum eläimillä](#) (på finska)

SVA (Statens veterinärmedicinska anstalt i Sverige, motsvarar (delvis) Livsmedelssäkerhetsverket i Finland):

[Kryptosporidios hos kalv](#)

THL, Institutet för hälsa och välfärd:

[Cryptosporidium](#)